

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı

Sayı : B.03.0.BİD.0.00.00.05-010.06/31
Konu : Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS)

14/12/2011

GENELGE
NO: 150

Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) sayesinde ifade alma ve sorgu işlemleri ile duruşmaların video kaydına alınması; Cumhuriyet başsavcılığı veya mahkemenin yargı çevresi dışında bulunan veya mahkemede hazır bulunamayan kişilerin (şüpheli, sanık, tanık, şikâyetçi, katılan vs.) video konferans yoluyla dinlenilmesi ve ifadelerinin kayda alınması imkânı sağlanmıştır.

Bu Sistemin kullanılması sonucunda, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 52, 58, 94, 147/1-h, 180, 196 ve 219 uncu maddelerinde öngörülen ifade alma, sorgu ve duruşma işlemlerinde teknik imkânlardan yararlanma, sesli görüntülü iletişim tekniğini kullanma ve teknik araçlarla kayda almaya dair düzenlemelerin etkin bir şekilde uygulanması; ifadesi ya da savunması alınacak kişilerin bizzat mahkemesince dinlenilmesi ya da sorgulanması, bunun sonucu olarak dosyaya, kişiye ve olaya göre daha sağlıklı ifade alınması; mahkemece duruşmaların daha etkin yönetimi ve mahkemenin, duruşma sırasında gerçekleşen olaylara ve tarafların beyanlarına daha iyi vukûfiyeti; yol tutuklaması uygulamasından kaynaklanan mağduriyetlerin ortadan kaldırılması gibi faydalar sağlanabilecektir.

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 141 inci maddesinin son fıkrasında, yargılamanın en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması yargı organlarının görevi olarak belirlenmiş olup, SEGBİS kullanımıyla bu görevin daha etkin olarak yerine getirilmesi amaçlanmıştır.

SEGBİS'in kullanımıyla, ülkemizin de taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen "makul sürede hâkim önüne çıkarılma", 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında belirtilen "kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan mahkeme önünde makul sürede yargılanma" ilkeleri doğrultusunda insan hakları ihlallerinin önleneyeceği; dolayısıyla, Ülkemizin maddî ve manevî tazminata mahkûm edilmesinin bu suretle önüne geçileceği düşünülmektedir.

Konuya ilişkin olarak Ceza Muhakemesi Kanununun;

1. "Tanıkların dinlenmesi" kenar başlıklı 52 nci maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarında;

"(3) Tanıkların dinlenmesi sırasındaki görüntü veya sesler kayda alınabilir. Ancak;

a) Mağdur çocukların,

b) Duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve tanıklığı maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunlu olan kişilerin,

Tanıklığında bu kayıt zorunludur.

(4) Üçüncü fıkra hükmünün uygulanması suretiyle elde edilen ses ve görüntü kayıtları, sadece ceza muhakemesinde kullanılır.";

2. "Tanığa ilk önce sorulacak sorular ve tanığın korunması" kenar başlıklı 58 inci maddesinin üçüncü fıkrasında;

"(3) Hazır bulunanların huzurunda dinlenmesi, tanık için ağır bir tehlike teşkil edecek ve bu tehlike başka türlü önlenemeyecekse ya da maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından

tehlike oluşturacaksa; hâkim, hazır bulunma hakkına sahip bulunanlar olmadan da tanığı dinleyebilir. Tanığın dinlenmesi sırasında ses ve görüntülü aktarma yapılır. Soru sorma hakkı saklıdır.";

3. "Bilirkişilere uygulanacak hükümler" kenar başlıklı 62 inci maddesinin birinci fıkrasında;

"(1) Tanıklara ilişkin hükümlerden aşağıdaki maddelere aykırı olmayanlar bilirkişiler hakkında da uygulanır.";

4. "Tanık ve bilirkişilerin naiple veya istinabe yoluyla dinlenmeleri" kenar başlıklı 180 inci maddesinde;

"(1) Hastalık veya malûllük veya giderilmesi olanağı bulunmayan başka bir nedenle bir tanık veya bilirkişinin uzun ve önceden bilinmeyen bir zaman için duruşmada hazır bulunmasının olanaklı bulunmayacağı anlaşılırsa, mahkeme onun bir naiple veya istinabe yoluyla dinlenmesine karar verebilir.

(2) Bu hüküm, konutlarının yetkili mahkemenin yargı çevresi dışında bulunmasından dolayı getirilmesi zor olan tanık ve bilirkişinin dinlenmesinde de uygulanır.

(3) Davayı görmekte olan mahkeme, zorunluluk olmadıkça, büyükşehir belediye sınırları içerisinde bulunan şikâyetçi, katılan, sanık, müdafii veya vekil, tanık ve bilirkişilerin istinabe yoluyla dinlenmesine karar veremez.

(4) İstinabe olunan mahkeme, büyükşehir belediye sınırları içerisinde ise, ilgililer kendi yargı çevresinde bulunmasa da büyükşehir belediye sınırları içerisinde yerine getirilmesi gereken istinabe evrakını geri çevirmeksizin gereğini yapar.

(5) Yukarıdaki fıkralar içeriğine göre tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır. Buna olanak verecek teknik donanımın kurulmasına ve kullanılmasına ilişkin esas ve usuller yönetmelikte gösterilir.";

5. "İfade ve sorgunun tarzı" kenar başlıklı 147 nci maddesinin birinci fıkrasının (h) bendinde;

"(1) Şüphelinin veya sanığın ifadesinin alınmasında veya sorguya çekilmesinde aşağıdaki hususlara uyulur:

...

h) İfade ve sorgu işlemlerinin kaydında, teknik imkânlardan yararlanır.";

6. "Sanığın duruşmadan bağışık tutulması" kenar başlıklı 196 ncı maddesinde;

"(1) Mahkemece sorgusu yapılmış olan sanık veya bu hususta sanık tarafından yetkili kılındığı hâllerde müdafii isterse, mahkeme sanığı duruşmada hazır bulunmaktan bağışık tutabilir.

(2) Sanık, alt sınırı beş yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar hariç olmak üzere, istinabe suretiyle sorguya çekilebilir. Sorgu için belirlenen gün, Cumhuriyet savcısı ile sanık ve müdafii bildirilir. Cumhuriyet savcısı ile müdafiiin sorgu sırasında hazır bulunması zorunlu değildir. Sorgusundan önce sanığa, ifadesini esas mahkemesi huzurunda vermek isteyip istemediği sorulur.

(3) Sorgu tutanağı duruşmada okunur.

(4) Yukarıdaki fıkralar içeriğine göre sanığın aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle sorgusunun yapılabilmesi olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak sorgu yapılır.";

7. "Duruşma tutanağı" kenar başlıklı 219 uncu maddesinde;

"(1) Duruşma için tutanak tutulur. Tutanak, mahkeme başkanı veya hâkim ile zabıt kâtibi tarafından imzalanır. Duruşmada yapılan işlemlerin teknik araçlarla kayda alınması halinde, bu kayıtlar vakit geçirilmeksizin yazılı tutanağa dönüştürülerek mahkeme başkanı veya hâkim ile zabıt kâtibi tarafından imzalanır.

(2) Mahkeme başkanının mazereti bulunursa tutanak, üyelerin en kıdemlisi tarafından imzalanır.";

hükümlerine yer verilmiştir.

Ayrıca, Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik, 20/9/2011 tarihli ve 28060 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Anılan Yönetmelikte, ceza infaz kurumunda, tedavi kurumlarında veya soruşturma ve kovuşturma aşamasında ilgili makam tarafından kabul edilen, mazeretleri nedeniyle hazır bulunamayan kişilerin ve yargı çevresi dışında bulunanlar ile yakalama halinde mahkemesine çıkarılmayan kişilerin dinlenilmesinde SEGBİS'in kullanılmasına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

Söz konusu Yönetmeliğin, "Yakalama halinde dinleme" kenar başlıklı 17 nci maddesinde;

"(1) Hâkim veya mahkeme tarafından verilen yakalama emri üzerine soruşturma veya kovuşturma evresinde yakalanan kişi, derhal yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılır. Şayet çıkarılmıyorsa;

a) Yakalamanın yapıldığı yer Cumhuriyet başsavcılığı, işin niteliğine göre yakalamayı talep eden ya da yakalama kararını veren makam ile irtibata geçer.

b) İrtibata geçilen makamın uygun görmesi halinde yakalanan şahıs, SEGBİS ile dinlenilmesi için hazır edilir. Yakalamanın yapıldığı yerde SEGBİS yoksa bu sistemin bulunduğu ve kullanıma hazır olduğu en yakın yer Cumhuriyet başsavcılığı veya mahkemesine götürülür.

c) En geç yirmi dört saat içinde bu işlemler yapılmıyorsa, aynı süre içinde en yakın sulh ceza hâkimi önüne çıkarılır; serbest bırakılmadığı takdirde, yetkili hâkim veya mahkemeye en kısa zamanda gönderilmek üzere tutuklanır.

(2) Birinci fıkraya göre tutuklanan kişi, işin niteliğine göre yetkili Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkemece uygun görülmesi halinde SEGBİS'in kullanılması suretiyle de dinlenebilir."

hükümüne yer verilmiştir.

Ceza Muhakemesi Kanununun yukarıda belirtilen hükümleri incelendiğinde; 52 inci maddenin üçüncü fıkrasının ilk cümlesi ile 62 nci maddede, tanıkların ve bilirkişilerin dinlenmesi ile 219 uncu maddede, duruşmaların teknik araçlarla kayda alınmasının takdire bırakıldığı; buna karşılık, 52 inci maddenin üçüncü fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde, mağdur çocukların ve duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve tanıklığı maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunlu olan kişilerin tanıklığında ses ve görüntü kaydı yapılmasının ve 147 nci maddenin birinci fıkrasının (h) bendinde, şüphelinin veya sanığın ifade veya sorgu işlemlerinin kaydında varsa teknik imkânlardan yararlanılmasının zorunlu olduğu; yine, söz konusu Kanunun 58 inci maddesinin üçüncü fıkrası gereğince, hazır bulunma hakkına sahip bulunanlar olmadan tanığın dinlenilmesine hâkim veya mahkemece karar verilmesi halinde; 180 inci maddenin beşinci fıkrası gereğince, ses ve görüntülü aktarma yapılmasının, tanık ve bilirkişinin naiple veya istinabe yoluyla dinlenilmeleri gereken hallerde ve 196 ncı maddenin dördüncü fıkrası gereğince farklı yargı çevresinde bulunan sanığın sorguya çekilmesinde imkân varsa görüntülü ve sesli iletişim tekniği kullanılmasının zorunlu olduğu anlaşılmaktadır.

Bunların yanında, Ceza Muhakemesi Kanununun 196 ncı maddesinin ikinci fıkrasında, alt sınırı beş yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, sanıkların bizzat mahkemesince sorguya çekilmesi öngörülmüştür. Yine söz konusu Kanunun 94 üncü maddesinde, "Hâkim veya mahkeme tarafından verilen yakalama emri üzerine soruşturma veya kovuşturma evresinde yakalanan kişi, en geç yirmidört saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılmıyorsa, aynı süre içinde en yakın sulh ceza hâkimi önüne çıkarılır; serbest bırakılmadığı takdirde, yetkili hâkim veya mahkemeye en kısa zamanda gönderilmek

üzere tutuklanır." hükmüne yer verilmiştir. Bu hükümlerle, söz konusu işlemlerin önemi ve sonuçları dikkate alınarak asıl yetkili hâkim veya mahkemesince yapılması amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için zorunlu olarak "yetkili hâkim veya mahkemeye en kısa zamanda gönderilmek üzere tutuklanır" denilerek "yol tutuklaması" öngörülmüştür.

Uygulamada bu hükümler çerçevesinde yirmidört saat içinde yetkili hâkim veya mahkemesi önüne çıkarılamayan kişiler hakkında "yol tutuklaması" olarak adlandırılan kararlar verilmekte ve bu kişiler ceza infaz kurumlarının nakil araçlarıyla yetkili hâkim veya mahkemesinin bulunduğu yere götürülmektedir. Nakil için gerekli personel, araç ve güvenlik ile diğer şartların sağlanamaması gibi sebeplerle, sorgulanacak kişilerin mahkemesine zamanında çıkarılamaması, ceza infaz kurumu aracı içinde günlerce uzun yolculukların yapılması, nakil esnasında muhtemel trafik kazası ve güvenlik gibi birçok sorunla karşılaşılabilen ve mağduriyetler yaşanabilmektedir.

Yukarıda belirtilen hallerde sanığın sorgusu veya yakalanan kişi hakkında tutuklama kararı verilmesi işlemleri SEGBİS aracılığıyla da bizzat mahkemesince yapılabilecektir. Dolayısıyla, anılan hükümlerle, ilgili şahısların bizzat merciince dinlenilmesi sonucuna "yol tutuklaması"na gidilmeksizin daha kısa sürede ve kişilerin mağduriyetine yol açmadan varılabilmesi mümkündür. Nitekim, Ceza Muhakemesi Kanununun 196 ncı maddesinin dördüncü fıkrasında "Yukarıdaki fıkralar içeriğine göre sanığın aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle sorgusunun yapılabilmesi olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak sorgu yapılır." denilmek suretiyle sorgunun SEGBİS aracılığıyla yapılması taktire bırakılmamış; emredici hükme bağlanmıştır.

Aynı Kanunun 196 ncı maddesinin ikinci fıkrasında, istinabe yasağı getirilen hallerde, SEGBİS kullanılmak suretiyle ifade alınmasında; asıl mahkemesince bizzat ilgisine soru yöneltilebilmesi, sanık, tanık, bilirkişi vs. kişiler açısından da yargılamayı yapan mahkeme heyetinin doğrudan görülebilmesi, savunmanın bizzat yapılarak beyanda bulunabilmesi suretiyle yüzyüzelik ilkesinin sağlandığı gözetilerek bu işlemin Kanunun öngördüğü anlamda istinabe olarak değerlendirilemeyeceği ve bu nedenle alt sınırı beş yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar açısından da kullanılabilmesi sonucuna ulaşılmaktadır.

Nitekim, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin oybirliğiyle 5/10/2006 tarihinde verdiği Marcello Viola v. Italy kararında da; cinayet ve organize suç örgütü üyesi olmak suçundan yargılanan sanığın video konferans yoluyla ifadesinin alınması durumunda, sanığın mahkemede hazır bulunma şartının gerçekleştiğinden bahisle sözleşmenin adil yargılanma ilkesini düzenleyen 6 ncı maddesinin ihlal edilmediği sonucuna varılmıştır.

Bu itibarla, yukarıda belirtilen hükümler ve açıklamalar doğrultusunda;

1- SEGBİS kullanımının Ceza Muhakemesi Kanununun 52/3 (ilk cümle), 219/1 maddelerinde ihtiyari olduğu; ancak, 52/3 (a) ve (b) bentleri, 58/3, 147/1 (h) bendi, 180/5 ve 196/4 maddelerinde ise zorunlu olduğu hususunun gözönünde tutulması,

2- SEGBİS kullanılmak suretiyle ifade alınması istinabe sayılamayacağından, Ceza Muhakemesi Kanununun 196 ncı maddesinin ikinci fıkrasındaki istinabe yasağı getirilen hallerde de SEGBİS kullanılmak suretiyle ifade alınabileceğinin dikkate alınması,

3- Yol tutuklamasının sebep olacağı mağduriyetlerin önüne geçilebilmesi bakımından, 20/9/2011 tarihli ve 28060 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmeliğin 17 nci maddesi dikkate alınarak şüpheli veya sanığın SEGBİS ile dinlenilmesinin sağlanması, yakalamanın gerçekleştiği yerde SEGBİS yoksa bu sistemin kullanıma hazır olduğu en yakın yerin kullanılması,

4- Hakkında yakalama kararı bulunan şüphelinin farklı bir yargı çevresinde yakalanması halinde, soruşturmayı yürüten Cumhuriyet başsavcılığınca SEGBİS vasıtasıyla ifadesinin alınması; adli kontrol veya tutuklama tedbirine başvurulmasına gerek duyulan hallerde, bu talebin, soruşturmayı yürüten Cumhuriyet başsavcılığının yargı çevresindeki asıl

yetkili mahkemeye iletilerek SEGBİS vasıtasıyla sorgu işleminin yapılması; söz konusu tedbire ilişkin verilecek kararın UYAP'tan şüphelinin bulunduğu yer Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesi,

5- Söz konusu Yönetmeliğin 18 inci maddesine göre, dinleme sırasında dinlenecek kişinin yanında Cumhuriyet savcısı veya hâkimin hazır bulunup bulunmaması hususundaki takdirin, yargıdaki iş yükü göz önüne alınarak kullanılması ve kimlik tesbiti esnasında bir kamu görevlisinin hazır bulundurulması, ayrıca işin mahiyet ve önemine göre gerekli güvenlik tedbirlerinin alınması,

6- Dinleme sırasında;

a) Mazeretleri nedeniyle hazır bulunamayan ve tedavi kurumlarında bulunan kişilerin dinlenilmesinde kolluk görevlisinin,

b) Ceza infaz kurumunda bulunan kişilerin dinlenilmesinde ceza infaz kurumu görevlisinin,

c) Yargı çevresi dışında bulunan kişilerin dinlenilmesinde yazı işleri müdürü veya hâkim ve Cumhuriyet savcısı tarafından görevlendirilecek personelin,

Hazır bulunması ve düzenlenen tutanağın dinleme işlemi sırasında hazır bulunan tüm ilgililerce imzalanması; tutanakta, dinlenenlerin kimliğinin, dinlemenin başlangıç ve bitiş zamanının, dinlemenin süresinin, hazır bulunanlar ve varsa sunulan deliller ve sair hususların belirtilmesi,

Tutanağın;

a) UYAP'ta düzenlenmesi halinde aynen,

b) Fizikî olarak düzenlenmesi halinde ise taranıp elektronik imza ile imzalanarak UYAP'a katılması, daha sonra elektronik imzalı bir üst yazıya eklenmesi, bu üst yazıda "ekteki tutanak aslı ile aynıdır" ibaresine yer verilmesi ve üst yazı ile ekinin, dinleme talep eden makama UYAP üzerinden gönderilmesi ve tutanak asıllarının mahallinde saklanması,

7- SEGBİS vasıtasıyla ifadesi alınan kişilerin imzasının alınması gereken hallerde, talep eden makam tarafından düzenlenen ifade veya sorgu tutanağı elektronik imza ile imzalandıktan sonra UYAP üzerinden talep edilen makama gönderilmesi, talep edilen makam tarafından bu tutanağın çıktısının alınıp ilgililere imzalatılmasını müteakiben taranarak UYAP üzerinden tekrar talep eden makama gönderilmesi,

8- SEGBİS ile alınan soruşturma ve kovuşturma işlemi kayıtlarının CD/DVD gibi veri taşıyıcılarına aktarılarak dosyasında saklanması ve kanun yoluna müracaat halinde ilgili mercilere gönderilmesi,

9- Cumhuriyet başsavcılığınca SEGBİS'in çalışır vaziyette tutulması için gereken tedbirlerin alınması,

10- SEGBİS'in kullanılması ile ilgili sorunların UYAP Birim Sorumluları aracılığıyla Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığına bildirilmesi,

Konularında gereken dikkat ve özenin gösterilmesini rica ederim.

Sadullah ERGİN
Bakan